

נועים אליעזר

נתינת מתנות כהונה לקטן

בן תרימו גם אתם וגו'

(במדבר י"ח, כ"ח).

דעת הפרי חדש דמותר ליתן פדיון חמש סלעים לכהן קטן

א בקצוה"ח (סימון רמ"ג סק"ד) הביא דברי ה"פרי חדש" (בקונטרס מים חיים) שהעלה דמותר ליתן לכהן קטן פדיון חמש סלעים דבן, משום דדעת אחרת מקנה יש לקטן זכיה מהתורה.

דעת ה"קצות החושן"

הקצוה"ח פליג וס"ל דלא שייך במתנות כהונה דעת אחרת מקנה, דכיון דקיי"ל טובת הנאה אינו ממון, אם כן אין לבעלים מתנות כהונה כלום, והוי ליה כמו מציאה דאינו דעת אחרת מקנה. - ובטעמא דיש זכיה במתנות כהונה לחרש שוטה וקטן, הוא משום דהוי ליה ממון כהנים, וזכתה בהם התורה לכהנים.

ויסוד דברי הקצוה"ח דגם בכהנים הוי ליה המתנות כהונה חלף עבודתם.

בדברי האברבנאל

ב ומצינו כדברי ה"קצות החושן" בדברי האברבנאל בפירושו על התורה פרשת קרח (פרשה י"ח פסקא כ"א) שהביא דמהספרי (שם) מבואר כהקצוה"ח. - דגרסינן התם: "כל מצות כהונה קנאו לשם ונתנו לכהנים, וזו חלף עבודתם, דברי רבי יאשיה, רבי יונתן אמר אף זו קנאו השם ונתנה ללוים שנאמר וכל מעשר הארץ". ע"ש.

ג ובאמת שכיו"ב מפורש בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג (סימון קי"ב). - ובאמת שהתשב"ץ בספרו "זהור הרקיע" (במ"ע נ"ו - ס"ב) מפורש גם כן כהקצוה"ח.

הערת ה"יד אפרים"

ד הן אמנם שבהגהות "יד אפרים" בשו"ע יו"ד (סימון ס"א) העיר דהפסוק כתוב רק בלויים.

דברי המהרש"ם

ה אכן בתשו' מהרש"ם (ח"ב, במפתחות ליו"ד סימון ר"י) כתב: "ולפי מה שכתוב בקצוה"ח ונתיבות המשפט (סימון רמ"ג) דהכהנים דכתיב בהו חלף עבודתם הוי כפועלים כו', אבל בגוף דבריהם הנה ביד אפרים ליו"ד (סימון ס"א) בהג"ה העיר דקרא כתיב רק בלויים, ובתשו' מוצל מאש (סימון נ"ד) חקר בזה. אבל אני מצאתי באור זרוע בשו"ת שבסוף הלכות תפילה (סימון קי"ג), ורמז אליה בדרכי משה או"ח (סימון נ"ג), דמפורש דגם בכהנים כן הוא, וכן הוא בתשובות מהר"ם בר ברוך החדשות (סימון קי"ב), וע"ע ברש"י ערכין (ל"א), ורשב"א ואסיפת זקנים ב"ק (ק"י) בזה. אבל יש להפליא על כולם שלא הביאו דברי הספרי סוף פרשת קרח בפסוק ולבני לוי הנה נתתי גו', וז"ל כל מצות כהונה קנאו השם ונתנו ללוים שנאמר וכל מעשר וגו', ואומר לבני לוי וגו' חלף עבודתם וגו', וגם ר"י לא פליג אלא מוסיף שגבי מעשר קנאו השם, שהרי אמר אף זו וכו', כדאיתא כהאי גוונא בקידושין (ל"ט), ורש"י ד"ה תני, וע"י תבואות שור (סימון ל"ו ס"ק ע"ד)". עכ"ד. - וכיו"ב כתב בתשו' מהרש"ם (ח"ו סימון כ"ד). וע"י שו"ת מהרי"ט צהלון (סימון ק"ד).

זכיות הש"ו במתנות כהונה

ו והנה ביבמות (צ"ט): אמרינן וכולן משגרין להן לבתיהן. ונאמרו כמה ביאורים כיצד חרש שוטה והקטן זוכים במתנות כהונה שמשגרין לבתיהם. - ה"פרי חדש" (בקונטרס מים חיים סימון ד') כתב, שכיון שיש כאן דעת אחרת מקנה שהקנו להם את המתנות כהונה לכן זוכים החש שוטה וקטן, והנותן יצא ידי מצות נתנה. - ומסוגיא הנ"ל הוכיח ה"פרי חדש"

שהמצוה מתנות כהונה כמו פדיון חמש סלעים של בן לכהן קטן זכה הקטן ויצא ידי נתנה.

קושיית הרב החיד"א

ז ובספר "מחזיק ברכה" (יו"ד סימון ס"א) הקשה עליו כיצד משגרים מתנות תרומה לשוטה שאין לו זכיה אף על ידי דעת אחרת מקנה.

קושיית ה"קצות החושן"

ח ובספר "קצות החושן" (סימון רמ"ג סק"ד) הקשה, שאין שייך במתנות כהונה דעת אחרת מקנה, משום שקיימא לן (ב"מ י"א): טובת הנאה אינה ממון, ואין לבעלים במתנות כלום.

ביאור המהרש"ם

ט ובתשו' מהרש"ם (ח"ו סימון קל"ו) ביאר שלפי שיטת הרמב"ם (פ"ד מזכיה ה"ז) שהמצוה לשוטה על ידי בן דעת זכה, [ובמגיד משנה שם הביא ראייה לדין זה, ויעו"ב בקצוה"ח (סימון רמ"ג סק"ו) שהקשה על דברי המגיד משנה, והביא את שיטת הרא"ש (פ"ב דכתובות סימון י"ד) בשם הרמ"ה שאין זכיה לשוטה כלל]. ניחא, שכיון שמצוה לשוטה על ידי אחר זכה מדאורייתא. - שלפי מה שפירשו התוס' שיש להם אפוטרופוס בבתייהם כדי שישמרו את התרומה בטהרה, יש לומר שמשגרין לאפוטרופוס שהוא בן דעת שיזכה עבור השוטה כמ"ש הרמב"ם. - אך לשיטת הרא"ש שאין זכין לשוטה, קשה כיצד משגרין להם לבתיהם והרי מודבר בשוטה גמרו ולא בעתים חלים ועתים שוטה. וכן כתב ב"שואל ומשיב" (מהדו"ת סימון קכ"א), וכתב שאף לדברי הרא"ש יש ליישב כן שמועיל זכוי לשוטה על ידי בן דעת, ודוקא במכירה לא מועיל. [ולפי זה יש לדחות את ראיית ה"פרי חדש" שאולי גם לקטן יש אפוטרופוס והוא זוכה לו, ובעצמו אינו זוכה אף על ידי דעת אחרת מקנה].

בגדר מתנות כהונה ממון כהנים

(י) והנה הכהן זוכה במתנות לעצמו, והוא כמציאה שזוכה ואין בה מקנה. - ואם כן כיצד משגרין להם לבתיהם הלא אין כאן קיום מצות נתינה. - וביאר ב"קצות החושן" שמתנות כהונה הם ממון הכהנים וכבר זכתה בהם התורה לכהנים חלף עבודתם, ואפילו הכהנים שפסולים לעבודה יש להם זכיה. ומבואר בתוס' בסנהדרין (סח.) ד"ה קטן וכו', שמעשה ידי הקטן ממלאכתו ושכר הטרחה שלו הם שלו מדאורייתא, שכיון שמגיע לו עבור שכירות, הוא שלו וזכה במה שנתן לו בעל הבית. ולכן משגרין את התרומה לבתיהם וזוכים בה החרש שוטה וקטן במתנות כהנים שכיון שמגיע להם כשכירות עבור העבודה, הרי המתנות כהונה שלהם ויש להם זכיה בזה כמו ירושה.

בפלוגתא דקמאי בזה

(יא) והנה בתשו' מהרש"ם (שם) כתב שדבר זה תלוי במחלוקת. - שבשו"ת "מוצל מאש" (סימן נ"ד) נסתפק בזה, דאפשר רק בלויים המתנות כהונה הם שכר חלף עבודתם, אבל לא בכהנים. - אבל הרשב"ץ ב"זוהר הרקיע" (מצוה נ"ו) כתב שגם בכהנים הוא שכר חלף עבודתם. - וב"אור זרוע הגדול" (בשו"ת בסוף הלכות תפילה סימן קי"ג) כתב שהכהנים והלויים לקחו תרומות ומעשרות חלף עבודתם. וכן כתב בשו"ת מהר"ם בר ברוך (סימן קי"ב). וכן מפורש בספרי (בפרשת קורח). - וכתב דנמצינו למדין שנחלקו הראשונים בזה.

ביישוב קושיית הנתח"מ ע"ד הקצוה"ח

(יב) והנה בזה מיושבת קושיית ה"נתיבות המשפט" על ה"קצות החושן", שבקטן אין המתנות שכר עבור העבודה מכיון שקטן לאו בר עבודה. - ולפי דברי ה"קצות החושן" מיושב, שגם כהנים שפסולים לעבודה יש להם מתנות כשכר חלף עבודתם וקטנים בכלל זה. - ואף שמצינו שכהן בעל מום חולק, בקדשים וקטן אינו חולק, כדאיתא בקידושין (נ"ג.). יש לומר שה"קצות החושן" סובר שזהו רק לענין קדשים, אבל לא לענין שאר קדשי הגבול, כמתנות כהונה. - ולסברתו אין צריך דוקא לעבוד עבודה במקדש בקרבנות כדי לזכות במתנות כהונה, ויכול לזכות גם על

ידי שאר עבודות, וקטן הוא בגדר בא לכלל עבודה ויש לו זכות במתנות כהונה.

דברי המג"א

(יג) ומצינו כיו"ב במג"א (או"ח סימן רפ"ב סק"ב) שכתב שקטן אינו בכלל מצות 'וקדשתו', מכיון שנאמר בפסוק 'וקדשתו כי את לחם אלקיך הוא מקריב' וקטן אינו בכלל עבודה. - ובהגהות רעק"א שם כתב שבחינוך (מצוה רס"ט) הביא מהספרי שיש לקדש כהן בעל מום אף שאינו בכלל את לחם אלקיך הוא מקריב. ויעוי' עוד מה שכתב בפרי מגדים (במשב"ז ריש סימן קל"ה).

ביאור ה"יד אפרים"

(יד) ויעוי' ב"יד אפרים" (שם) מה שהאריך להשיג על דברי ה"קצות החושן". - ויעוי"ש שפירש שהכהנים יש להם חלק בכרי, שממנו ניטלת התרומה, והם כמו שותפים בה, וכן בבהמה שממנה ניטלים המתנות, ומיד שנשחטה הבהמה וניטלה התרומה זכו כל הכהנים בתרומה ובמתנות, ואינם צריכים להקנאת הבעלים כלל ורק יש לבעלים טובת הנאה, ומכיון שלא כתוב איש למעט קטן אף הוא בכלל הכהנים.

ביאור ה"נתיבות המשפט"

(טו) והנה ב"נתיבות המשפט" (סימן רמ"ג סק"ח) ביאר שמה שמשגרין תרומה לבתיהם הוא משום שאין מוטלת כלל על הבעלים מצות נתינה של מתנות כהונה לכהן, רק התורה זיכתה לבעלים בטובת הנאה שהם אלו שיכולים ליתן לאיזה כהן שירצו, ולכן יכול ליתנם לחרש שוטה וקטן, כיון שאין צריך לזכות לכהן אלא הוא יכול לקחת בעצמו ואף חרש שוטה וקטן יכולים לקחת.

הערה מדברי הרמב"ן

אמנם מפורש בספר המצוות לרמב"ן (מצוה י"ב) שלא כדבריו, אלא שיש שתי מצוות מצות נתינה ומצות הפרשה, הרי שחייב הנתינה מוטל על הבעלים.

הטעם שאין חולקים לחש"י תרומה

(טז) והנה ביבמות (צ"ט:) אמרינן, בשלמא חרש שוטה וקטן לאו בני דעה נינהו. פירש רש"י (ד"ה דלא), שקושיית הגמרא היא שכיון שהם אינם בני דעה, זוהי זילותא דתרומה לחלק להם בגורן לעיני כל. - ופירש שזהו גם הטעם

בטומטום ואנדרוגינוס שהם בריה בפני עצמה וזהו זילותא דקדשים.

בטעם שמשגרים תרומה לבתיהם

(יז) והטעם שמשגרין תרומה לבתיהם פירש רש"י, בסוכה (מ"ב.) ד"ה חולקין כו', שכשיודעים שיודע לשמרה בטהרה משגרין לו, אך בגורן אין חולקים, שבזיון תרומה הוא שאין כל רואיו יודעים בו שהוא בקי לשמרה. - ובתוס' הרא"ש ביאר, שאף שיש להם אפטרופוס בבתייהם שישמור להם את התרומה, ולכן משגרין את התרומה לבתיהם, מכל מקום אין חולקין להם בגורן שזילא מילתא, משום שאין הכל יודעים שיש להם אפטרופוס. - והר"ח פירש, שכיון שהם אינם בני דעה אין חולקים להם תרומה בגורן, שמא יטמאוה או יתנוה לזרים. אך לפירושו קשה שאם כן מדוע משגרים תרומה הוא לאיש אשר על בתייהם, שהוא גדול וכן דעת ונזהר בתרומה.

דברי התוס' ביבמות

(יח) והנה כיו"ב כתבו התוס', וביארו שאף שבאופן זה אין חשש שיטמאו את התרומה, מכל מקום אין חולקין להם בגורן שמא יבוא לחלק להם אפילו כשאין להם אפטרופוס.

ביאור ה"נהור שרנא"

וכתב בספר "נהור שרגא" שלפי זה אם יבוא האפטרופוס לגורן חולקין להם ואין גוזרין שיבואו לחלוק להם בלא האפטרופוס, משום שכמו בעבד שרבו מוכיח עליו, אף האפטרופוס שלהן הוא מוכיח עליהן.

בקושיית ה"ערוך לנר"

והנה ב"ערוך לנר" הקשה על תוס', שאם כן איך משגרין לבתיהם ולא חוששים שיבואו לשגר אפילו שאין להם אפטרופוס, ונשאר בצ"ע. - וכתב עוד שתוס' לא ניחא לו בפירש"י שהסיבה שאין חולקין להם בגורן היא משום דזילא מילתא, שאם כן מדוע חולקים תרומה לקטן שיודע לישא כפיו כשיטת תוס' בסוכה, אבל לרש"י לשיטתו (בסוכה שם) לא קשה שהרי סובר שלקטן לעולם אין חולקים, וקטן היודע לישא כפיו שחולקים לו היינו כשהביא שתי שערות.

❖ בקידמות כהנים בעלי מומין ללויים ולויים לישראלים לתקן ולהוציא הטומאה בהיכל

ושמרו משמרתך וגו' ולא ימותו גם הם גם אתם (במדבר י"ח, ג).

ברבינו בחיי כתב: מכאן שאין הכהנים רשאים לבא בעבודת הלויים ולא הלויים בשל כהנים.

ברין ביאת היכל כדי לתקן ולהוציא את הטומאה

א הנה אמרינן בעירובין (ק"ה), ת"ר הכל נכנסין בהיכל לבנות לתקן ולהוציא את הטומאה, ומצוה בכהנים אם אין שם כהנים נכנסים לויים אין שם לויים נכנסין ישראלים, ואידי ואידי טהורין אין טמאין לא. אמר רב הונא רב כהנא מסייע כהני, דתני רב כהנא מתוך שנאמר אך אל הפרוכת לא יבוא, יכול לא יהו כהנים בעלי מומין נכנסין בין האולם ולמזבח לעשות ריקועי פחים, ת"ל אך חלק מצוה בתמימים אין שם תמימים נכנסין בעלי מומין, מצוה בטהורין אין שם טהורין נכנסין טמאים. אידי ואידי כהנים אין ישראלים לא.

דעת הרמב"ם דאיסור כניסת בעל מום גם בלא עבודה להיכל הוא מהתורה

ב והרמב"ם בספר המצוות (במצות לא תעשה ס"ט) כתב: "שהזהיר כהן בעל מום מהכנס להיכל בכללו. רוצה לומר המזבח ובין האולם המזבח והאולם וההיכל. והוא אמרו יתעלה (אמור כ"א, ג) אך אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש. וכבר התבאר בראש טהרות (כלים סוף פ"א) כי מבין האולם ולמזבח עם כל ההיכל נאסרה כניסתו על בעלי מומין ופרועי ראש. וכבר התבאר גם כן בספרא (אמור פ"ג ה"י) ששני לאוין אלו והם אל הפרוכת לא יבא ואל המזבח לא יגש לא יספיק אחד מהם בלתי האחר ושניהם יחד להשלמת הדין בענין אחד והוא הגבלת המקום האסור עליו להכנס בו. וכל זמן שיכנס אחד מהם מן המזבח ולפנים שלא לעבודה לוקה". עכ"ל. וכן כתב במצות לא תעשה (מצוה ע"ג וקס"ג

וקס"ד). - דמהתורה לא רק העבודה אסורה, אלא אפילו הכניסה לחוד.

דעת הרמב"ן דאיסורו רק מדרבנן

ג אולם הרמב"ן (שם) פליג וס"ל דדוקא עבודה אסור, ולא כניסה. - וז"ל: "שלא ימנע אל המזבח לא יגש, אלא שלא יעבוד עבודה. והוא אמרו (שם) ולא יחלל את מקדשי לומר שאם עבד חלל, ומה טעם לא יגש משום לא יחלל. וכן בכל מקום שכתוב גישת המזבח הוא לעבודה כענין או בגשתם אל המזבח לשרת להקטיר אשה לה'. ואמרו ית' אך אל הפרוכת לא יבוא אסר עליו הזאות שעל המזבח לשרת להקטיר אשה לה'. ואמרו ית' אך אל הפרוכת לא יבוא אסר עליו הזאות שעל הפרוכת ואל המזבח לא יגש אסר העבודות כולן שעל המזבח, ושניהן הוצרכו, כמתבאר בסיפרא, וכן פירש רבינו שלמה בפירוש התורה (פרשת אמור). - ובביאור אמרו בספרי בפסוק (קרח י"ח, ז) ואתה ובניך אתך תשמרו את כהונתכם לכל דבר המזבח ולמבית לפרוכת וגו' והזר הקרב יומת לעבודה, אתה אומר לעבודה או אינו אלא לעבודה ושלא לעבודה אמרת ומה בעל מום שלא ענש בו מיתה לא ענש בו אלא עבודה, זר שענש בו מיתה דין הוא שלא יענש בו אלא לעבודה, הא מה ת"ל והזר הקרב יומת לעבודה. והרי זה מבואר. ומה ששינו במסכת כלים שאין נכנסין מבין האולם ולמזבח, מעלה מדבריהם". עכ"ל.

קושיית הגר"ח הלוי ע"ד

הרמב"ן מהא דהוצרכנו לקרא להתיר כניסה לצורך תיקון

ד ובספר חידושי רבינו חיים הלוי (פ"א מביאת מקדש הט"ז) הקשה על דברי הרמב"ן דס"ל דמהתורה אין איסור כניסה לחוד לבעלי מומין, דמהתורה כהנים (פרשת אמור, פרשת ג', הלכה י"א) דמייתנין בעירובין (ק"ה). הנ"ל מפורש להיפך, דיש איסור בבעל מום על הכניסה בלבד, מדאיצטריך קרא להתיר כניסה כשיבא לתקן. [וממילא הוא הדין

בשתי יין ופרועי ראש וקרועי בגדים גם כן דאיסורן מהתורה, דלכולהו איכא מעלה זו במשנתנו (פ"ק דכלים מ"ט), וכולהו חד דינא להו]. ולשיטת הרמב"ן אמאי איצטריך מיעוטא כדי להתיר כניסת בעלי מומין לתקן, כיון דמדאורייתא אין איסור על כניסת בעלי מומין במקדש.

קושיית הרמב"ן כהנ"ל

ה והנה הרמב"ן בהשגותיו על דברי הרמב"ם (בספר המצוות, לא תעשה ס"ט) כבר כתב להקשות על דבריו, דמדרשא הנ"ל מבואר דלא כשיטתו דאין איסור מהתורה בבעל מום כי אם על עבודתם בלבד. - וז"ל הרמב"ן: "ומה שאמרו בסיפרא יכול לא יכנס לעשות ריקעות ת"ל אך, בא להוציא כל כניסה שלא לעבודה, ותפש לו המותרות, שאילו נכנס אל הפרוכת שלא לצורך היה חייב משום ביאה ריקנית שאסור מואל יבוא בכל עת אל הקודש". עכ"ל.

ביאור הגר"ח הלוי שיטת הרמב"ן

ו והנה פירש רבינו חיים הלוי דברי הרמב"ן, דהך דרשא ד"אך" לא קאי להתיר האיסור דבעלי מומין דכניסה בלבד ליכא איסורא, אלא דקאי על אזהרת ביאה ריקנית דמעמיטין אם בא לתקן או להוציא את הטומאה דמותר, דאין זה בגדר ביאה ריקנית.

קושיית הגר"ח הלוי מגמ'

עירובין ק"ה ע"א

ז ויעניי"ש בחידושי רבינו חיים הלוי שהקשה לשיטת הרמב"ן, מהא דקמבעיא לן בעירובין (ק"ה), בכהן טמא וכהן בעל מום, ואין אפשרות להוציא את הטומאה או לתקן אלא בבעל מום או שתי יין ופרוע ראש או קרקע בגדים, דאיזה מהם קודם להוציא את הטומאה או לתקן. וכל הנידון בזה שייך רק אם נימא דטמא ובעל מום תרויהו שוין, וכשם דאיכא איסור דאורייתא בכניסת טמא למקדש כך איכא איסור דאורייתא בכניסת בעלי מומין. אבל לשיטת הרמב"ן דס"ל דאין

(ק"ה) דאיכא קדימה דכהנים עדיפי על לויים, ולויים עדיפי על ישראלים. והרי בכלהו ליכא אלא איסור דביאה ריקנית בכניסתן, ובהך איסורא כולהו שוין. ואם כן קשה דמהיכי תיתי להקדים כהנים ללויים ולויים לישראלים. אלא ודאי דגם באזהרת ביאה ריקנית גמירי לה הלכה למשה מסיני דכניסת לויים וישראלים חמירא טפי מכניסת כהנים. ודכוותיה גם כן חמורה ביאה ריקנית דבעל מום מכניסת תמים.

השנת החז"א בגליונות ע"ד הגר"ח הלוי

(ב) והחז"א בגליונות על הגר"ח העיר דמלשון הרמב"ן בספר המצוות מבואר דעיקר הדרשא הוא בדין בעלי מומין, ואשמעינן דאינן מוזהרין על ביאה וכניסה שלא לצורך העבודה, ורק כשעבדו איכא אזהרה. אבל בכניסה לחודא אינן מוזהרין. - ועוד העיר דעיקר דרשת התורת כהנים הוא משום איסור בעל מום, ולא משום ביאה ריקנית. - ובעירובין (ק"ה) מתבאר דהנידון הוא על כהנים בעלי מומין, ולא על ביאה ריקנית. וכיו"ב העיר ב"אבן האזל" (פ"ו מביאת מקדש ה"א).

בביאור הסוגיא דעירובין ק"ה ע"א

(ג) והנה לכאורה י"ל דהביאור בסוגיא אינו מדין ביאה ריקנית, אלא יסודו מדין העבודה, דהוצאת שרץ מהמקדש חשיבי כעבודה, דמכשיר המקדש, ולגבי זה חשיב זרות.

ומצינו ב"מקדש דוד" (סימן י' סק"ה) כיו"ב, שפירש דהוצאת הטומאה הוא מכלל עבודת כיבוד העזרה, ועבודה זו שייכא דוקא ללויים וזר אסור בהם, ולכן צריך דוקא לויים. - וכשהטומאה בעזרה והוצאתה היא דוקא על ידי לויים ולא על ידי כהנים, ורק כשאין לויים נכנסים ישראלים.

דילפינן מקרא "אך" אל הפרוכת לא יבא. ומכל מקום לא פקע ממנו שם ביאה ריקנית. ושפיר שייך למילף מיניה דגם איסור טומאה נדחה כל היכא דבא לתקן או להוציא את הטומאה, דכשם דמהני צורך זה כדי להתיר האיסור דביאה ריקנית למקדש, ה"נ מהני גם להתיר איסור דביאה בטומאה.

בביאור סוגיא דעירובין ק"ה ע"א

(ד) ויסוד הדין, ביאר הגר"ח הלוי דביאה למקדש כדי לתקן הוי ליה ביאה ריקנית, אלא דאפילו הכי הותרה לו ביאה ריקנית כדי לתקן ולהוציא את הטומאה. אבל אין זה בגדר צורך שמפקיע שם ביאה ריקנית, דהא בסוגיא דעירובין (ק"ה). מבואר דההלכה בזה דכהנים קודמים ללויים, ולויים קודמים לישראלים, ואי נימא דכשמתקן או מוציא את הטומאה אין זה ביאה ריקנית, אם כן כולהו שוין, ואין בזה דין הקדמה. וממילא מוכח דעיקר שם ביאה ריקנית נשאר, אלא דהותרה לצורך תיקון והוצאת הטומאה, ושפיר מקדמינן כהנים ללויים וישראלים, מדין הקל הקל תחילה.

ועי"ש עוד שהקשה הגר"ח הלוי, דלפי דברי הרמב"ן צריך ביאור היאך ס"ל לחד מאן דאמר בעירובין (ק"ה) דמקדמינן כהן טמא שיש בו תרי איסורים, לכהן בעל מום שיש בו איסור דביאה ריקנית לחודא, והרי לשיטת הרמב"ן אין איסור מדאורייתא כלל בכניסת בעלי מומין. - וביאר הגר"ח הלוי דצ"ל בשיטת הרמב"ן, דהלכתא הוא דגמירי לה, דחמירא טפי ביאה ריקנית דבעל מום יותר מתמים.

בהוכחת הגר"ח הלוי דאיכא

חומר באיסור דביאה ריקנית

(א) והנה הגר"ח הלוי הוכיח שיש חומר בהאיסור דביאה ריקנית, מהמבואר בעירובין

איסור כלל בכניסת בעלי מומין לחודא, אם כן פשיטא דקדמו להו טפי בעלי מום לטמאין, שיש בהם עוד איסור נוסף חוץ מהלאו דביאה ריקנית, דהא אסור גם לטמא להכנס למקדש, ומאי מספקא לן איזה קודם.

קושיית הגר"ח דמנ"ל להתיר איסור זה

(ה) והנה הגר"ח הלוי הקשה עוד, דמנא ליה ההיתר לטמאין שיכנסו לצורך תיקון הבית והוצאת טומאה, דהא ליכא למילף מבעל מום, כיון דהתם אין איסור אלא רק משום ביאה ריקנית, ובלאו הכי אין בזה איסור. מה שאין כן בטמא דמלבד האיסור בביאה ריקנית הרי הוא מוזהר גם על הכניסה למקדש מפאת דין הטומאה שבו, ועל זה ליכא למילף להתיר כניסתו מחמת דין איסור טומאה, דהלא מה דהותרה לו האיסור דביאה ריקנית אין זה היתר מסויים על האיסור ביאה ריקנית, אלא דחשיבא הכניסה לצורך התיקון והוצאת הטומאה כמו צורך עבודה, וממילא פקע מיניה שם ביאה ריקנית, שהרי אין זה בתורת ביאה ריקנית, ולכן אין בזה איסור כלל. מה שאין כן לענין האיסור דטומאה, דהא הך דינא דמותר להכנס כדי לתקן הוי ליה בגדר הותרה לצורך התיקון, אבל אכתי הוא בתורת איסור ביאתו בטומאה. וקשה מנא ליה להתיר איסור זה.

ביאור הגר"ח דלשיטת הרמב"ן גם כניסה

כדי לתקן הוי ליה בגדר ביאה ריקנית

(ו) והנה יעוי"ש בחידושי רבינו חיים הלוי הנ"ל שביאר דלשיטת הרמב"ן גם כניסה כדי לתקן ולהוציא את הטומאה הוי ליה בכלל ביאה ריקנית, כיון שאינה לצורך העבודה. והא דהכל נכנסין להיכל כדי לתקן ולהוציא את הטומאה, היינו משום דזה חשיב דבר המתיר לעיקר האיסור דביאה ריקנית. וזהו

❖ בחיוב מיתה בכניסת זר לאהל מועד

כל הקרב הקרב אל משכן ה' ימות האם תמנו לגוע (במדבר י"ז, כ"ח).

פרש"י, כל הקרב הקרב וגו'. אין אנו יכולין להיות זהירין בכך, כולנו רשאים להכנס לחצר אהל מועד, ואחד שיקריב עצמו יותר מחבריו ויכנס לתוך אהל מועד, ימות.

הערה בפרש"י

א והנה יש לעיין, דהא בכניסה לאהל מועד אין חיוב מיתה, אלא בכניסה לעבודה, כדרשינן בספרי (פרשת קרח) ובמנחות (כ"ז):

תירוץ ה"אמבוהא דספרי"

ב ובספר "אמבוהא דספרי" (פרשת קרח אות כ"ח) תירץ על פי מה שכתב הרמב"ן על התורה בהקדמתו לספר במדבר, בזה"ל: "עתה יגביל את המשכן בהיותו במדבר כאשר הגביל הר סיני בהיות הכבוד שם צוה והזר הקרב יומת כאשר אמר שם סקול יסקל". עכ"ל. וכיו"ב כתב הרמב"ן בתחילת פרשת תרומה. - ומבואר בדברי הרמב"ן דס"ל דקרא דוהזר הקרב ימות קאי על כניסה לבד, בלא עבודה, וכמו בהר סיני דקמיירי בכניסה לבד. - אכן זהו דוקא במשכן לשעה, וכמ"ש הרמב"ן בסוף דבריו שם, דכל מצוות אלו הם מצוות שעה במשכן שהיה דומה להר סיני. מה שאין כן לדורות במקדש ודאי דאינו חייב בלא עבודה. - ולפי זה אתי שפיר מה שכתב רש"י כאן, דבמשכן היה חיוב מיתה גם בכניסה לתוך אוהל מועד לחודא, כמ"ש הרמב"ן, משום דהיה דומה להר סיני, דחייב מיתה בביאה לחודא.

דברי הרד"ק בדברי הימים

והרד"ק (בדברי הימים ב' כ"ד) הביא בשם מדרש, בזה"ל: "וכך אמרו והזר הקרב יומת ואתה אדוני המלך היית בבית המקדש שש שנים ועדיין אתה חי". עכ"ל. - אך בפסוק (שם כ"ב) בקרא ותתן אותו בחדר המטות, פרש"י: "בעליית בית קדשי הקדשים". עכ"ל. ובפסחים (פ"ו) מבואר דעליית בית

קדשי הקדשים חמור יותר מקודש הקדשים. וכיו"ב איתא בספרי זוטא (ריש פרשת נשא). ובודאי דיש שם חיוב מיתה בידי שמים בביאה ריקנית.

בשיטת התוס' ביומא והר"ש בכלים פ"ק מ"ט

ג ובספר "אמבוהא דספרי" הנ"ל כתב ליישב, לפי דברי התוס' ביומא (ה':) בד"ה להדיא כו', ובר"ש (פ"ק דכלים מ"ט) דבהיכל חייבים מיתה בידי שמים אם נכנס בלא קידוש ידים ורגלים אפילו בלא עבודה וכדנפק"ל מקרא בבואם אל אוהל מועד או בגשתם אל המזבח לשרת, דמשמע דדוקא בעזרה בעינן לשרת, אבל בהיכל חייבין גם בביאה ריקנית, וכלישנא דקרא בבואם אל אהל מועד. - וממילא בזר הנכנס להיכל, בהכרח דחייב מיתה משום דנכנס בלי קידוש ידים ורגלים, ואפילו אם יקדש ידים ורגלים גם כן חשיב כלא קידש כלל, דהא עיקר מצות קידוש ידים ורגלים נאמרה לאהרן ולבניו, וכלישנא דקרא ורצו ממנו אהרן ובניו וגו'. וחזינן דכל קידוש גם בשאר ימות השנה דצריך לקדש כשהוא לבוש בגדי כהונה שלא יהיה מחוסר אלא גישה. וכמ"ש ב"קראן אורה" בזבחים (י"ט:). ולכן בזר לא שייך קידוש ידים ורגלים.

הקדושה בהר המוריה

ד ונראה לבאר בזה, שהרי קדושת ההר נעשית ע"י אברהם, כדאיתא בפסחים (פ"ח). על הפסוק (בישעיהו ב') והלכו עמים רבים ואמרו לכו ונעלה אל הר ה' אל בית אלהי יעקב וגו', אלהי יעקב ולא אלהי אברהם ויצחק, אלא לא כאברהם שכתוב בו הר, ולא כיצחק שכתוב בו שדה, אלא כיעקב שקראו בית.

קדושת הר המוריה ע"י אברהם והעזרה ע"י יצחק והבית ע"י יעקב

וכתב ב"קרית ספר" (פ"ה מהלכות בית הבחירה) בזה"ל: "ונראה דקדושת הר הבית שוי לה אברהם אבינו, שקראה הר. וקדושת העזרה יצחק אבינו שקראה שדה, דכתיב ויצא

יצחק לשוח בשדה, והעזרה היא כשדה שאינה מכוסה. וקדושת הבית עצמו יעקב אבינו שקראו בית, דכתיב אין זה כי אם בית אלהים". עכ"ד.

הר המוריה נעקר ממקומו בשעת מתן תורה להר סיני

ה והנה מפורש במדרש תהלים (מזמור ס"ח) שמעמד הר סיני היה על הר המוריה, שנעקר הר המוריה ממקומו והגיע להר סיני, ושם ניתנה התורה. והוא לצורך הזכרת זכותו של יצחק. - וכדאיתא התם: "סיני מהיכן בא, אמר רבי יוסי מחר המוריה נתלש כחלה מעיסה, ממקום שנעקד יצחק אבינו, אמר הקב"ה הואיל ויצחק נעקד עליו נאה לבניו לקבל עליו את התורה". - וכן איתא בילקוט ראובני (פרשת יתרו אות ג'). וכן מובא במדרש תלפיות (אות א').

בדברי הרמב"ן שקדושת המשכן היה כקדושת הר סיני

ו והנה יתבאר היטב לפי מה שכתב הרמב"ן על התורה פרשת תרומה (שמות כ"ה, א') ובהקדמתו לחומש במדבר (במדבר א', א') דגדר קדושת המשכן שבמדבר היה כקדושת הר סיני. - ומתבאר לפי זה דקדושת המקום הוא מתורת המסירות נפש שנעשה בהר המוריה.

בגדר קדושת המשכן שהיה כקודש הקדשים

ז ויעוי' בספורנו בפרשת אמור (ויקרא כ"ד, ג') שביאר דהעבודה במשכן היתה רק על ידי אהרן הכהן הגדול. והיינו דאף על פי דגם כהן הדייט כשר לעבודה בעלמא, מכל מקום היה למשכן דין כמו קודש הקדשים שאין נכנס לשם אלא כהן גדול. [וכיו"ב משמע בפירוש ה"אבן עזרא" ריש פרשת בהעלותך (במדבר ח', א') שכתב: "דבר אל אהרן, כי הוא חייב במצות הדלקת הנר". עכ"ל. והיינו דדוקא במשכן היה מצוותו בכהן גדול, מפני דהוי קדש קדשים].

❖ **בחיוב מיתה בכניסת זר לאהל מועד**

אף לא אל ארץ זבת חלב ודבש הביאתנו ותתן לנו נחלת שדה וחרם וגו' (במדבר ט"ז, י"ד).

ב"משך חכמה" (כאן) ביאר דנתקיימו דבריהם, כי משה לא הביאם לארץ זבת חלב ודבש, דעבר הירדן אינה זבת חלב ודבש, כדממעט מביכורים בספרי (כי תבא כ"ו, ט'), וירושלמי (ביכורים א', ח'). אולם לבני ראובן, שבט דתן ואבירם, נתן להם נחלת שדה וחרם, כמפורש (ביהושע פרק י"ג, ט"ו). - והיינו כדכתיב ויתן "משה" למטה בני ראובן.

בספרי פ' כי תצא

א בספרי פרשת כי תבא (פיסקא רצ"ט) איתא, לתת לנו כו', רבי שמעון אומר פרט לעבר הירדן שנטלתו מעצמך. - ומבואר דגם לדעת רבי שמעון בר יוחאי דס"ל בבכורות (נ"ה.) שאין גבול בין ארץ ישראל ובין עבר הירדן, מכל מקום אין דרגת קדושת עבר הירדן כדרגת ארץ ישראל להבאת ביכורים.

בירושלמי פ"ק דביכורים ה"ח

ב ובירושלמי (פ"ק דביכורים ה"ח) בהא דשינוי התם, רבי יוסי הגלילי אומר אין מביאים ביכורים מעבר לירדן, שאינה ארץ זבת חלב ודבש. ואיתא בירושלמי: "אשר נתת לי, לא שנטלתי לי מעצמי, מה ביניהון, אמר רבי אבין חצי שבט מנשה ביניהון. מאן דאמר אשר נתת לי ולא שנטלתי לי מעצמי, חצי שבט מנשה לא נטלו מעצמם, מאן דאמר ארץ זבת חלב ודבש, אפילו כן אינה זבת חלב ודבש". - וביאר הפני משה, שהרי בפסוק מצינו דבני גד ובני ראובן באו אל משה בבקשה לשבת בעבר הירדן, ולא הוזכר שם שבט מנשה. ורק כשמשה רבינו נתן להם נחלה נאמר שם שנתן גם לשבט מנשה. ממילא לדעת רשב"י הנ"ל, שפיר מביאים ביכורים מעבר הירדן מחלקו של מנשה.

בביאור החילוק בין כשהלקו מעצמם או ע"י משה רבינו

ג והביאור בחילוק בין אם ביקשו להתנחל שם מקודם, ובין שנתן להם משה את המקום, הוא מכיון דלא סגי כיבוש כדי לקדש את ארץ ישראל, אלא כמו שאת ארץ ישראל עצמה מקדשים לשמיטים ויובלות על ידי כיבוש וחילוק, כך גם את עבר הירדן, ועל ידי החילוק נגמרה הקדושה. ומכיון והחילוק הוא על ידי שהם בעצמם ביקשו להתנחל שם, לא מהניא לחייב בשביעית, ממיעוט הפסוק.

בחילוק בין חצי שבט מנשה שלא נטלו מעצמו לשבט גד וראובן שנטלו מעצמן

ד ונמצינו למדין דאליבא דרבי שמעון דס"ל שאין גבול בין ארץ ישראל לעבר הירדן, דינם שוה, דאין חסרון מצד עבר הירדן עצמו שלא להביא ממנו ביכורים, אלא זהו קנס על אותם השבטים שנטלו מעצמם. - ולכן חצי שבט מנשה, שלא נטל מעצמו מביאים ממנו ביכורים.

בדברי הרמב"ן דעבר הירדן אינו בכלל ארץ זבת חלב ודבש

ה אמנם הרמב"ן על התורה בפרשת חוקת (במדבר כ"א, כ"א), על הפסוק "וישלח ישראל מלאכים אל סיחון וגו' אעברה בארצך", כתב בזה"ל: זה היה משה עושה מעצמו דרך פיוס, כי ארץ סיחון ועוג ירושתם של ישראל הייתה כי לאמורי היא, והיה מן הדין שאם יענו שלום יפתחו להם שיהיה כל העם הנמצא בה להם ועבדום. אבל משה היה יודע כי ישראל עתה לא יכבשו כל עשרה עממים, והיה חפץ שיהיה כל כיבושם מעבר הירדן והלאה שיהיה מושבם יחד, ושהיא הארץ הטובה אשר היא זבת חלב ודבש. הלא תראה שאם לא בקשוהו ממנו בני גד ובני ראובן לא היה מניח שם אדם אלא שתהיה לחרבה. וכן שנוי בספרי (כי תבא פיסקא רצ"ט) לתת לך פרט לעבר הירדן שנטלת לעצמך. ועוד אמרו רבותינו (במדבר רבה ז', ח') בעשר קדושות שאין עבר הירדן ראוי לבית המקדש ולשכון השכינה,

וכן נראה בכתוב שאומר (יהושע כ"ב, י"ט) ואך אם טמאה ארץ אחזתכם כו". עכ"ל.

ומתבאר מדברי הרמב"ן שעבר הירדן אינו בכלל ארץ זבת חלב ודבש. - אך מהירושלמי מתבאר דגם עבר הירדן הוא בכלל ארץ זבת חלב ודבש.

ביאור דברי הרמב"ן

דהנה מדברי הרמב"ן מבואר דאי לאו שבקשו שבט גד ושבט ראובן להתנחל בעבר הירדן, היה משאיר את המקום חרבה. ועל זה הביא מהספרי דעבר הירדן נקרא שנטלת מעצמך. וממילא זה כולל גם את חלקו של חצי שבט מנשה. - אבל לפי דברי הירושלמי, הואיל וחצי שבט המנשה לא בקשו להתנחל שם, הרי הם אינם בכלל נטלת מעצמך. - וצ"ל דבאמת לכתחילה היה משאיר את הכל חרבה, אבל מכיון שרוב המקום נתיישב על ידי בני גד ובני ראובן, שוב לא רצה להשאיר חלק הירדן חרבה. לכן אין זה מופקע מגדר נטלת מעצמך, שרצה משה שכולם יהיו בארץ זבת חלב ודבש. אכן למעשה אינו כארץ אשר נטלת מעצמך, ולכן לא נאמר המיעוט לענין ביכורים על אותו חלק שמשה רבינו נתן להם.

בשיטת הרמב"ן

ו ובעיקר דברי הרמב"ן בפרשת חוקת הנ"ל, שכתב משה רבינו היה חפץ שיהיה כל כיבושם של ישראל מעבר לירדן והלאה, שיהיה מושבם יחד, שאם לא בקשוהו ממנו בני גד ובני ראובן, לא היה מניח שם אדם, אלא שתהיה לחרבה. - ועייין בדברי הרמב"ן על התורה בפרשת שופטים (דברים כ', י') שהביא פרש"י (במדבר כ"א, כ"ב) על הפסוק אעברה בארצך, דאף על פי שלא נצטוו לפתוח להם לשלום, בקשו שלום. והקשה הרמב"ן על רש"י, דהא רק במלחמת רשות פותחים בשלום, ולא במלחמת מצוה, וכמ"ש רש"י (בדברים כ', י'), ואם כן היה לישראל להחרימם, ולא לשלוח אליו "אעברה בארצך", דהרי ארץ סיחון ועוג נכללת בתוך שבעה אומות שהן שייכות לאמורי, וכמ"ש הרמב"ן (בדבר כ"א, כ"א), ולמה עשה זה לשלום אליו דברי שלום.

ביאור המהר"ל מפראג בפרשת קרח

ובספר "גור אריה" למהר"ל מפראג (במדבר כ"א, כ"ב) תירץ, דמשה רבינו חשב שלא יכבוש עתה, אלא יעברו דרך ארצו, ולא יכבוש. שקודם להם יכבוש עיקר ארץ ישראל שמעבר לירדן והלאה. ומן הדין היה לו לעבור דרך ארצו ביד חזקה, ולא לשלוח אליו דברי שלום, אלא שמעצמו עשה זה.

ביאור המהר"ל מפראג בפרשת שופטים

וכיו"ב כתב המהר"ל מפראג ב"גור אריה" בפרשת שופטים (דברים כ', י'), דמשה רבינו קרא לסיחון לשלום, משום שלא היה עדיין שעת מלחמה, כי לא נצטוו אז לכבוש את סיחון ועוג. - וככתב: "וטעם הדבר, דמיד כאשר עברו הירדן נקרא כאילו כבשו את הארץ, ולאחר כיבוש אין לקרוא לשלום". עכ"ד.

ביאור המהר"ל מפראג בפרשת דברים

ויעוי' בדברי המהר"ל מפראג ב"גור אריה" בפרשת דברים (דברים א', מ"ו), בפסוק "ותשבנו בקדש ימים רבים כמים אשר ישבתם", דבהא דכתיב (דברים ב', י"ד - ט"ז) "והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו נחל זרד שלשים ושמונה שנה עד תום כל אנשי המלחמה והי כאשר תמו וגו'". ובתענית (ל'): מבואר דמתני מדבר פסקו בתשעה באב. ומוכר שעברו את נחל זרד בתשעה באב. - וביאר המהר"ל מפראג בזה"ל: "ודע כי תלה העברת נחל זרד בתום אנשי מלחמה, שנאמר והימים אשר הלכנו עד אשר עברנו את נחל זרד עד תום כל אנשי מלחמה שלשים ושמונה שנה, מפני כי אחר שעברו את נחל זרד היו באים וכובשים את סיחון ואת עוג, כדכתיב ויחנו בנחל זרד ומשם נסעו ויחנו בארץ ארנון, וכל גבול הזה כבשו בני ישראל, והוא הארץ אשר נשבע

לאבותם, והקב"ה נשבע שלא יראו הדור ההוא הארץ שנשבע לאבותם, ולפיכך אמר שתם כל אנשי מלחמה, והותר לעם לעבור את נחל זרד". עכ"ד.

ביאור המהר"ל מפראג בפרשת ואתחנן

ויעויין בדברי המהר"ל מפראג ב"גור אריה" בפרשת ואתחנן (דברים ג', כ"ג) שהוסיף לבאר, שמשה היה סובר שהקב"ה נשבע שלא יביא משה את ישראל אל הארץ אשר נשבע לאבותם, ובכלל שבועה זו היתה כל הארץ, ואפילו ארץ סיחון ועוג, שהרי הקב"ה נתן לאברהם, כמו שפירש רש"י בפסוק "ההוא יקרא ארץ רפאים". ומה שבא משה אל ארץ סיחון ועוג אף על פי שגם היא בכלל הארץ אשר נתן הקב"ה לאברהם, היינו משום שעדיין לא שאלו בני גד ובני ראובן את הארץ לחלקם. ואם לא היו מבקשים את ארץ סיחון ועוג לא היו יורשים בני ישראל את הארץ, כמ"ש הרמב"ן בפרשת חקת (במדבר כ"א, כ"א), אלא היתה הארץ נשאת חריבה מבלי יושב, והיו מניחים אותה כך והולכים להם. לכן לא יקרא בזה (במדבר כ', י"ב) "לכן לא תביאו את הקהל אל הארץ אשר נתתי להם", מכיון שלא היה כיבוש הראשון לנחול את הארץ ולישב בה וכאשר שאלו בני גד ובני ראובן את ארץ סיחון ועוג לחלקם היה משה סבור שמכיון שהשבעה היא "לא תביאו את הקהל אל הארץ אשר נשבעתי", ואני הביאותים אל הארץ אשר נשבע להם, שכיון שירשו את ארץ סיחון ועוג קורא אני בו אשר נשבעתי לאבותם, והיה אומר מכיון שבטל מקצת הגדר בטל כולו. כך היה דעת משה רבינו ע"ה. אבל לפי האמת לא נתבטלה השבועה, שמה שהקב"ה אמר "לא תביאו את הקהל אל

הארץ אשר נשבעתי לאבותם, היה על עיקר הארץ. הוא מעבר לירדן והלאה".

בקשצ משה רבינו להכנס לארץ ישראל

(ז) ובספר "דברי אמת" למה"רי בכר דוד (דיוש ט"ו) ביאר את הספרי (פרשת ואתחנן, פיסקא ו') דדריש: "בעת ההיא, לאחר שכבשתי ארץ סיחון ועוג דמיתתי שמא הותר הגדר. דהיינו משום שהיא מהארץ שנכרתה עליה ברית לאברהם, מעתה ודאי שהותרה השבועה. - ובטעמא דלא הותר לו להכנס לארץ ישראל עצמה, ביאר על פי דברי המהר"ל בדרשותיו "צפנת פענח" על פרשת ואתחנן, שנתקשה איפכא איך חשב משה רבינו שהותר הגדר, והרי השבועה "שלא תביאו את הקהל" לא נאמר על ארצות אלול, שאינן בכלל הארצות אשר נתן ה'. - ותמה ה"דברי אמת", שהרי עבר הירדן הוא מארצות שנכרת ברית לאברהם עליהם, וממילא נכללים בשבועה. וכ"כ המשנה למלך בספרו "פרשת דרכים" (דיוש ח'). - ולכן העלה שהשבועה היתה רק על מה שהקב"ה נתן לישראל, ולא על מה שנטלו מעצמן. וממילא צריך לפרש מה היתה דעתו של משה. - וביאר דמשה היה סבור דאף על פי שהשבועה היא רק מה שהקב"ה נותן, מכל מקום הרי בכלל זה היה חצי שבט המנשה שהקב"ה נתן להם ביד משה, וכדאיתא בירושלמי הנ"ל. ועשאן הקב"ה לכל גבולות השבטים ארץ אחת, וכרשב"י. והקב"ה השיבו כסברת רבי מאיר ורבי יהודה בן בתירא בבכורות (ג"ה). שהירדן מחלק הגבולות.

לאו דלא תחמוד אינו

במילי דשמיא

ויקח קרח וגו' (במדבר ט"ז, א').
בהא דטען קרח פטור מזוזה בבית מלא ספרים

במדרש רבה (פרשה י"ח פיסקא ב') איתא, דקרח אמר למשה בית מלא ספרים מהו שיהא פטור מן המזוזה, א"ל חייב במזוזה, א"ל כל התורה כולה רע"ה פרשיות אינה פוטרת את הבית,

פרשה אחת שבמזוזה פוטרת את הבית. א"ל דברים אלו לא נצטוו עליהן ומלבך אתה בוראן, הדא הוא דכתיב ויקח קרח אין ויקח אלא לשון פליגא, שלבו לקחו, וכענין שנאמר מה יקח לבך.

בהא דבפסוק וכתבתם על מזוזות ביתך מרומז לא תחמוד

בדרך צחות יש לפרש, דהלא במשנ"ב (סי' ס"א סק"ב) הביא מהכל בו, בשם הירושלמי ספ"ק דברכות (ה"ה), דבק"ש מרומז עשרת הדברות. וכתב שם שבפסוק וכתבתם על מזוזות ביתך

מרומז לא תחמוד. - וע"ש בירושלמי דדריש הכי: "לא תחמוד בית רעך, וכתבתם על מזוזות ביתך, ביתך ולא בית חבירך". עכ"ל. ועי' רמב"ם סוף הל' מזוזה.

ומעתה י"ל דקרח בא ליישב הלא היאך דורש לעצמו כהונה גדולה, והרי אסור מחמת לאו דלא תחמוד, אלא מכיון והר"ז לרוחניות, ממילא אין לא תחמוד. והראיה דפשוט לו שבת מלא ספרים שכולו לרוחניות אינו צריך מזוזה, המיועדת לתכלית ההזרה דלא תחמוד. וחזינן שאין לא תחמוד ברוחניות. ועי' בזה בשערי תשובה או"ח (סי' תפ"ב סק"ד) וע"ע שם (סי' תרנ"ח סק"ב).

חקרי משפט

עמותה לחקר המשפט היהודי

(ע"ר) מס' 580442473

לעמותה אישור מס הכנסה

לפי סעיף 46

לפקודת מס הכנסה.

משרד:

רח' הרב קוטלר 21 ב"ב,

טל/פקס: 03-5785091

דוא"ל:

chekermishpat@gmail.com

Chikrei Mishpat Institute

Office: 21 Harav Kotler St.

Bney Brak

Tel / fax: 03-5785091

נבואת משה אמת, ותורתו אמת

וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה בְּזֹאת תִּדְעוּן כִּי ה' שְׁלַחְנִי לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל הַמַּעֲשִׂים הָאֵלֶּה כִּי לֹא מַלְבִּי (במדבר ט"ז, כ"ח).

ברמב"ם בפיהמ"ש (בסנהדרין פ"א מ"א) כשמנה עקרי האמונה, כתב ביסוד השמיני שנאמין שכל התורה הנתונה ע"י משה רבינו היא מפי הגבורה, כתב: "והמאמר המורה על היסוד הזה, הוא מה שנאמר ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות כל המעשים כי לא מלבי".

ביאור הכפילות שלא אמר מלבו

(א) הנה מרן רי"ז הלוי ביאר הכפילות, דאחר שאמר כי ה' שלחני, א"כ ידענו כי לא מלבו הוא, ולשם מה חזר ואמר כי לא מלבי.

בי"ג עיקרי אמונה שמנה

הרמב"ם בפיהמ"ש

אמנם מצינו דהרמב"ם בפיהמ"ש בסנהדרין (פ"א מ"א) מנה י"ג עיקרים באמונה. - ומנה (יסוד ז') נבואת משה רבינו, והוא שנאמין כי הוא אביהם של כל הנביאים אשר היו מלפניו ואשר קמו מאחריו, כולם הם תחתיו במעלה. - ומנה (יסוד ח') שנאמין שכל התורה הזאת הנתונה ע"י משה רבינו ע"ה היא כולה מפי הגבורה. ע"ש.

בחילוק בין ב' עיקרים נבואת

משה ותורת משה

ומבואר דהוי ב' עיקרים, עצם נבואת משה, שהיא למעלה מכל הנביאים. וגם שהתורה שבידינו נמסרה למשה בנבואה.

בהא דקרח כפר בשני עיקרים אלו

והנה קרח כפר בשני עיקרים הללו. שאמר: "כל העדה כולם קדושים וגו'". והשוה נבואת משה רבינו לכל הנביאים. וכפר באמונה שמה רבינו הוא אב לנביאים. - וגם כפר בתורה מן השמים, כדאיתא ברש"י, שהלבישן

טליתות שכולן תכלת, באו ועמדו לפני משה אמרו לו כו', אפשר טלית של מין אחד חוט א' של תכלת פוטרה, זו שכולה תכלת לא תפטור את עצמה. ויעוי' במדרש רבה, שמסיים: "א"ל דברים אלו לא נצטווית עליהם ומלבך אתה בודאן". ע"ש. הרי שכפר בתורה מן השמים.

בירושלמי סנהדרין פ"י ה"א

(ב) ויעוי' בירושלמי סנהדרין (פ' חלק, ה"א) דאיתא התם: "רב אמר קרח אפיקורס היה וכו', באותה שעה אמר קרח אין תורה מן השמים, ולא משה נביא ולא אהרן כהן גדול". ע"ש.

בתשובת משה רבינו לעדת קרח

ובזה השיבם משה רבינו, בזאת תדעון "כי ה' שלחני". והיינו, שנבואתו אמיתית, דכל מעשיו היו עפ"י נבואה בשליחות המקום. - וגם: "כי לא מלבי", והיינו, שהתורה שנתתי אינה בדויה מלבי, אלא שהיא מן השמים.

דברי הרמב"ם בפיהמ"ש

(ג) ויעויין בפירוש המשנה (שם), בסוף היסוד השמיני, שכתב: "והמאמר המורה על היסוד הזה הוא מה שנאמר ויאמר משה בזאת תדעון כי ה' שלחני לעשות כל המעשים כי לא מלבי". הרי דהרמב"ם הביא ראיה מזה, ליסוד שהתורה שמצויה בידינו היא מפי הגבורה ביד משה. וכמשנ"ת.

כביאור סוגיא בב"ב ע"ד ע"א

(ד) ומתבאר בזה הסוגיא בב"ב (ע"ד.) א"ל תא אחוי לך בלועי דקרח כו', א"ל אצית מאי שמעת ושמעית דהוו אמרין משה אמת ותורתו אמת והן בדאין. - והיינו שהם חוזרים בתשובה על ב' דברים אלו, שכפרו בנבואת משה ובתורה שנתן. ולכן הם מודים דמשה אמת, היינו שנבואתו אמיתית. ותורתו אמת, היינו שהתורה שנתן היא מן השמים.

